

ŞEBİNKARAHİSAR-ALUCRA-ÇAMOLUK BÖLGESİ SU HAVZASI REHABİLİTASYON PROJESİ (2003)

İsmail BELEN¹
Orman Yüksek Mühendisi

Şebinkarahisar-Alucra-Çamoluk ilçeleri idari açıdan Giresun iline, dolayısıyla Karadeniz Bölgesine bağlı olmakla birlikte, iklim-coğrafya ve sosyolojik açılardan daha çok “karasal iklim” özellikleri göstermektedir. Bu bakımdan kalkınma programlarında Giresun’ dan ayrı olarak ve bir blok halinde düşünülmesi daha uygun olacaktır. Bölge için fırsat taşıyan projelere bir göz gezdirecek olursak;

1. [Ordu-Giresun](#) Kırsal Kalkınma Projesi. 1997 yılından itibaren yürürlüktedir. Neler yapıldığı ve nelerin yapılabileceği konusunda detaylı bir rapor Giresun AGM Başmühendisliğinden istenmelidir.
2. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde, JICA ve DPT İşbirliğinde Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı ([DOKAP](#)) çalışmalarında son aşamaya gelinmiştir. DOKAP kapsamında, Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon olmak üzere Doğu Karadeniz Bölgesindeki yedi il yer almaktadır. Proje kapsamında bu üç ilçe için nelerin planlandığı DPT’ den öğrenilmelidir.
3. Yine Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde, [Yeşilirmak Havza Gelişim](#) Projesi hazırlanmaktadır. Projenin coğrafi alanı **Amasya, Çorum, Samsun, Tokat ve Yozgat** illerini kapsayan Yeşilirmak ve kollarının oluşturduğu havzadır. Bölgenin bu projeye dahil edilmesi gerekmektedir. Yine gelişmeler DPT’ den takip edilmelidir.
4. Dünya Bankası tarafından [Anadolu Su Havzası Projesi](#) hazırlık çalışmaları devam etmektedir. Proje Yeşilirmak Havzasını da kapsamaktadır. Ancak sadece **Sivas, Tokat, Amasya ve Çorum** illeri dahil edilmiştir. Şebinkarahisar-Alucra ve Çamoluk Bölgesi de projeye dahil edilmelidir. Bu projeye AGM aktif şekilde müdahildir. Dış Kaynaklı Projeler Şube Müdürlüğünden gerekli malumat alınmalıdır.
5. Bölgenin yukarıda arz edilen projelere etkin şekilde dahil edilememesi durumunda; diğer planlarla ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile işbirliği içinde hazırlanmış, sadece bu üç ilçeyi kapsayan, AGM tarafından yürütülecek olan,
6. Bir “Kırsal Kalkınma” veya “Su Havzası Rehabilitasyonu” projesi hazırlanabilir. Hazırlık ve yürütme aşamasında JICA işbirliğine başvurulabilir. Veya başka bir Teknik İşbirliği Ajansı tercih edilebilir.

1- AMAÇ

¹ Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, Planlama Dairesi Başkanı,
11 Nolu Bina Gazi-ANKARA
Tel 0-312- 212 56 02 0-312- 212 80 75 (Ev) 0-533- 664 95 91 GSM)
Fax 0-312- 212 55 32
Email: furkanbelen@yahoo.com

Projenin amacı; Yeşilirmak' ın önemli su toplama havzalarından biri olan Giresun'un Şebinkarahisar, Alucra ve Çamoluk ilçelerindeki su havzalarının rehabilite edilerek;

- i) bu bölgedeki toprak kaybının önlenmesi
- ii) sürdürülebilir doğal kaynak yönetiminin sağlanması,
- iii) Kılıçkaya Barajının ve Yeşilirmak Nehrinin sağlıklı ve düzenli su kaynağına kavuşturulması
- iv) yerel halkın hayat standardının yükseltilmesi

2- PROJE BÖLGESİNİN TANITIMI :

Proje bölgesi, coğrafi olarak Orta Karadeniz ardı bölgede yer almakta olup, rakım değişkenlik göstermekle beraber ortalama 1300 m' dir. Arazi genel olarak dağlık ve engebeldir. Proje alanı yaklaşık 250.000 hektardır. Bu alanın %90'ında şiddetli derecede erozyon bulunmaktadır. Bu alanda idari olarak Giresun'un Şebinkarahisar, Alucra ve Çamoluk ilçeleri yer almakta, bu üç ilçede yaklaşık 60.000 nüfus yaşamaktadır. Bölge aşırı derecede göç vermekte, mevcut nüfusun 5 katından daha fazlasının İstanbul, Ankara, Bursa, Samsun, İzmir, Ordu ve diğer illere göç ettiği bilinmektedir.

3- PROJE KAPSAMINDA YAPILACAK ÇALIŞMALAR :

Proje kapsamında yapılabilecek çalışmalar konularına göre aşağıdaki gibi sıralanabilir:

3.1. Ormancılık Faaliyetleri

- En yüksek alanlardan ve en küçük dereciklerden başlayarak erozyon kontrolü ve ağaçlandırma (Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü)
- Çeşitli tedbirlerle yerel halkın ormanlar üzerindeki baskısının azaltılması;
 - En fazla orman tahribine neden olan yakacak odun ihtiyacının kendilerine ait ağaçlardan,meşe baltalıklarından temininin teşvik edilmesi, kömür vs. gibi alternatif kaynakların yaygınlaştırılması. Ayrıca bu konuda gerekli kanuni tedbirlerin alınması.
 - Otlatma zararlarının önlenmesi veya azaltılması amacıyla çobanlara eğitim verilmesi, kıl keçisi sayısının azaltılması, ahır hayvancılığının teşvik edilmesi, otlatma alanlarının, meraların uygun şekilde planlanarak daha verimli şekilde kullanımının sağlanması.
- Üretime uygun orman alanlarının tam olarak tespit edilerek koruma statüsü verileceklerin belirlenmesi ve statülerinin tayin edilmesi.
- Bölgede orman ürünlerini işleyerek el sanatları yapan insanların teşvik edilmesi, pazarlama problemlerinin halledilmesi
- İlçe merkezlerinde ve köylerde bulunan öncelikle kamuya ait okul, cami, köy evi ve resmi binaların etraflarının uygun türlerle ağaçlandırılması, tüm mezarlıkların düzenlenerek uygun şekilde ağaçlandırılması
- Tüm yerleşim birimlerinin etrafında (ilçe merkezi, belde, köy ve mezra) yeşil kuşak oluşturulması.
- Yöre ormanlarında bulunan yaban hayvanı popülasyonunun tespit edilmesi, korunması ve geliştirilmesi, uygun yerlerde av sahalarının ayarlanması (Kurt, ayı, tavşan, keklik, bildircin, turna, angut vs.)

- Yörenin doğal zenginliklerinden olan angut kuşlarının koruma altına alınması,
- Ağaçlandırmalarda akasya gibi ek getirisi olan (arıcılık vs için) türlerin tercih edilmesi.
- Ormanlık alanların sağlıklı şekilde taranarak sağlık durumlarının tespit edilmesi aşırı otlatma nedeniyle doğal gençleştiriminin sağlanamadığı yerlerde gerekli tedbirlerin alınması, böcek epidemisi, ökse otu, zararı görülen yerlerin rehabilite edilmesi,
- Odun dışı orman ürünleri olarak değerlendirilme imkanı olan kuşburnu, kekik, salep, ökse otu vb. ürünlerin tespit edilerek değerlendirilmesi
- Yöresel ürünleri işleyecek atölyelerin teşvik edilmesi
- Sel tehlikesi azaltılan derelerin uygun türlerle balıklandırılması

3.2. Tarımsal Faaliyetler

- Hayat standardının yükseltilmesi amacıyla çevreyle uyumlu tarımsal ürünlerin (ceviz, kiraz, elma, ekin, buğday, yonca, kuşburnu, dut, kapari) teşvik edilmesi.
- Bölgeye ait tarımsal ürünlerin pazarlanma imkanlarının artırılması
- Özellikle tütün kanununda yapılan değişikliklerden sonra oldukça zor duruma düşecek olan Şebinkarahisarlı üreticiler için alternatif tarım ürünlerinin yetiştirilmesi.

3.3. Alt Yapı Faaliyetleri

- Uygun olanlara içme suyu, tarım alanlarının sulanması, balıkçılık yapılması ve yaban hayatının desteklenmesi amaçlı göletlerin yapılması (DSİ)
- MTA ile işbirliği halinde değerlendirilebilecek maden rezervlerinin belirlenmesi ve sanayi yatırımları için altyapının oluşturulması
- Doğal olarak mevcut göletlerin su kaynaklarının güçlendirilerek daha uzun süre ve daha kaliteli olarak hizmet vermelerinin sağlanması,
- Köy yollarının stabilizelerinin tamamlanması, yol yapımında (özellikle tali yollar ve orman yolları) dozerden daha ziyade ekskavatör gibi araçların kullanılması
- İrmak kenarlarının uygun teknikler kullanılarak sel ve taşkın tehlikesine karşı dayanıklı hale getirilmesi.
- İçme suyu problemi bulunan köylere destek olunması.

3.4. Sosyal Faaliyetler

- Başka yerlerde yaşayan bölge insanların birbirlerini tanımalarını sağlayacak rehberlerin hazırlanması.
- Bölgede fiilen yaşamakta olan nüfusun tespiti.
- Üç ilçeye ait tüm sivil toplum örgütlerinin bir çatı altında birleştirilmesi.
- Bölgede yerel veya ulusal bazda yayınlanan dergi, gazete, radyo, televizyon vs nin güçlendirilmesi veya bu mahiyette bir gazete veya dergi çıkarılması.
- Bölgeden çıkmış sanatçılar tarafından konserler verilmesi.(Teoman, Mustafa Küçük, İdil Biret, Ozan Arif ve diğerleri)
- Bölgenin yaşayan ve tarihi kültürel değerlerinin tespit edilerek yayınlanması. (Atasözleri, bilmeceler, tekerlemeler, yazılı ve sözlü hikayeler vs.)

- Bölgedeki tarihi eserlerden uygun olanların restore edilerek ziyarete açılması (cami, türbe,kale, kilise vs.)
- Doğal kültürel değerlerin(şelale,piknik alanları, enteresan görünümlü doğal oluşumlar vs.) tespit edilerek uygun şekilde kullanıma açılması (eko turizm)

3.5. Eğitim ve Tanıtım Faaliyetleri

- Ormanların önemi ve işlevi hakkında bütün kesimlere eğitim verilmesi,
- Küçük el ilanları ve broşürler hazırlanarak projenin tanıtımının yapılması
- Özellikle köylere verilecek hizmetlerde köy muhtarı, öğretmen ve din görevlilerinin kesin desteğinin sağlanması, öncelikle bunların eğitilmesi

4- PROJEDE YER ALACAK KURUM, KURULUŞ VE KİŞİLER :

- Proje, Dünya Bankası destekli bir Havza Rehabilitasyonu veya Kırsal Kalkınma Projesi olarak düşünüldüğünden öncelikle bu kurum bulunacaktır. Veya başka bir kaynaktan finansman sağlanması durumunda (GTZ,JICA vs.) bu kurum yer alacaktır.
- Ormanlarla ilgili faaliyetlerde (Ormanların korunması ve işletilmesi, erozyon kontrolü, ağaçlandırma vs.) Orman Bakanlığının merkez teşkilatı ve bağlı kuruluşu yer alacaktır. (AGM, MPGM, ORKÖY, OGM)
- Tarımsal faaliyetlerle ilgili çalışmalarda Tarım Bakanlığı,
- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Birimleri ile birlikte ilçe Kaymakamlıkları
- Göletlerin planlanması ve yapımı ile alakalı olarak DSİ Genel Müdürlüğü
- İlçe ve belde belediye başkanlıkları
- Her ilçeyi temsilen, İstanbul veya Ankara'da kurulu Vakıf veya Dernek başkanlıkları
- Ülke düzeyinde teşkilatlanmış olan Sivil Toplum Örgütlerinden biri veya birkaçı (Doğal Hayatı Koruma Derneği, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, TEMA vs.)

5- PROJENİN HAZIRLANMASI :

Projenin genel hatları ve amaçları ile kabul edildikten sonra; yapılması planlanan faaliyetlerin zaman ve mekan planlamasını yapmak üzere proje hazırlanacaktır. Proje hazırlanması aşamasında iki temel dayanak noktamız olacaktır:

- i)Mevcut doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesi,
- ii)Halkın ihtiyaçları ve istekleri.

Bu iki komponentle bağlantılı olarak esas olacak veriler toplanacaktır.

Bu aşamada takip edilecek yöntem ve dikkat edilecek hususlar:

- Üç ilçede detaylı bir inceleme yapılarak mevcut imkanlar, ihtiyaçlar ve yapılabilecek işler yer ve zaman belirtilerek tespit edilecek
- Bölgede önceki yıllarda kamu kuruluşları, dernek ve vakıflar köy muhtarlıkları ve özel kişiler tarafından genel amaçlı (kamu yararına) olarak yapılan tüm çalışmalar ve planlar dernekler projeye entegre edilecek

- Üç ilçede halen yaşamakta olan veya çeşitli illere göç etmiş insanlarla; gerek yüz yüze, gerekse mektup, telefon, e-mail vasıtasıyla görüşülerek anket yapılacak, ihtiyaç ve taleplerin ortaya çıkarılması sağlanacak
- Sahip olunan varlıklar (hayvansal, tarımsal, vd) tespit edilecek
- Kamu kurum ve kuruluşlarından bu konuda yardım ve teklif istenecektir.
- Bütün bu çalışmalardan elde edilen veriler değerlendirildikten sonra yapılması planlanan tüm çalışmaların;
 - Yeri
 - Zamanı
 - Kimin yapacağı
 - Olası sonuçları
 - USD ve TL bazında maliyeti tespit edilecek ve böylece planlama kısmı tamamlanmış olacaktır.

Proje iki şekilde hazırlanabilir.

1) Üç ilçenin ilçe özel idareleri, Belediye Başkanlıkları ve Sivil Toplum Örgütleri bir araya gelerek belli bir ücret karşılığında projeyi uzman bir gruba hazırlatabilir.

2) Yine aynı grup Dünya Bankasından, Devlet Planlama Teşkilatından veya tek tek Bakanlıklardan böyle bir talepte bulunabilir.

Her iki alternatifin de avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Birinci şıkta işlemler hızla yürür ve tez sonuç alınır ama maliyeti fazla olabilir. İkinci şıkta süreç biraz daha uzun sürer, ama maliyeti az olur. Ayrıca destek sağlayacak kurumların fikri alınarak hazırlanacağından daha verimli olabilir.

6. PROJENİN UYGULANMASI

Hazırlanan proje metnine göre proje uygulamasına geçilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken hususlar:

1. Projenin bir Ankara’da, bir de Şebinkarahisar’da olmak üzere iki merkezi bulunacaktır. Ankara’daki merkez, finansman sağlayan kuruluşun başkanlığında ilgili diğer kurum temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan “Proje Yönetim Birimi” dir. Finansman sağlayan kuruluşu temsilen bir yetkili projenin genelinden sorumlu olacaktır.
2. Şebinkarahisar’da üç ilçenin; Kaymakamlıklarının, Belediye Başkanlıklarının, Sivil Toplum Örgütlerinin ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının eşit oy temeline dayalı olarak seçecekleri bir “Proje Uygulama Birimi” kurulacak, bu birim proje amaçlarına ve “Proje Yönetim Birimi” nin görüşlerine dayalı olarak faaliyetlerini yürütecektir.
3. Bürokratik işlemlerden ve kaynak israfından sakınmak amacıyla arada başka bir birim, kurum vs. olmayacaktır.

7. YAPILACAK İŞLER:

- a) Öncelikle Ankara’ da bulunan Şebinkarahisar Vakfı’nda konu müzakere edilmeli, Ankara’da değişik kurum ve kuruluşlarda çalışan ve konuya yatkın bölge insanları belirlenmeli, bunların katılımı ile bir “Proje Hazırlama Ekibi” oluşturulmalıdır.
- b) Bu ekibin görüşleri doğrultusunda Ankara’da veya İstanbul’ da yapılacak ve bölge insanların katılacağı bir toplantıda konu değerlendirilmelidir. (Şebinkarahisar veya Alucra Vakfı veya Derneğin başkanlığında)

c) Yapılan deęerlendirmenin akabinde; üç ilçenin:

- Belediye Başkanları,
- Kaymakamları,
- İlçe bazında örgütlenmiş olan sivil toplum örgütleri (Ticaret Odası, Esnaf Odası, Muhtarlar Birlięi vs.)
- Ankara, İstanbul ve diğer merkezlerde bulunan dernek, vakıf vs. başkanları,
- Siyasi parti temsilcileri (Milletvekili, teşkilat başkanı, halen aktif görevde olmayan siyasetçiler vs.)

Katılımında daha geniş kapsamlı bir toplantı yapılmalı, konu müzakere edilmeli, proje hazırlanmasını takip amacıyla bir kurul oluşturulmalı ve çalışmalara başlanmalıdır.

Projeye dayalı, neyin ne zaman ve nasıl yapılacağıının belirtildiği bir çalışma Bölgenin makus talihini yenmede yardımcı olacaktır.